

ODPUSTY

Jezus powiedział do Piotra: „Cokolwiek rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązane w niebie, a co zwiążesz na ziemi, będzie związane w niebie” – Mt 16,19. Kościół od początku wierzył, że otrzymał moc darowania kar doczesnych za grzechy - odpustów.

Odpustu dostępuje „chrześcijanin odpowiednio usposobiony i pod pewnymi, określonymi warunkami, za pośrednictwem Kościoła, który jako szafarz owoców odkupienia rozdaje i prawomocnie przydziela zadośćuczynienie ze skarbca zasług Chrystusa i świętych” (Encheridion indulgentiarum, Normae de indulgentiis z 1999, s. 21).

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa samo słowo odpust rozumiano jako darowanie lub złagodzenie kar kościelnych. W Kościele była wtedy w praktyce tak zwana pokuta publiczna za szczególnie ciężkie grzechy (morderstwo, zaparcie się wiary...). Otrzymujący rozgrzeszenie musiał publicznie odpokutować zło, a nawet przez pewien czas był odłączony od wspólnoty kościelnej. Mogli oni jednak spełniać pewne czyny dla dobra wspólnoty Kościoła, za które otrzymywali odpust. Z czasem publiczne pokuty zarzucano na rzecz tak zwanych pokut domowych (post, jałmużna, modlitwa), co wiązało się z ich złagodzeniem. Kary te nakładane przez Kościół, mógł on sam także darować, zwłaszcza w sytuacji zagrożenia śmiercią. Tworzyła się w tym czasie także praktyka przenoszenia tych łask na zmarłych, zwłaszcza tych, którzy nie zdążyli odpokutować kar ziemskich i mogą być jeszcze w czyśćcu.

Odpust był odmierzany dniami kary kościelnej, stąd wzięło się liczenie go na dni i lata. Od wieku XI Kościół wprowadził odpusty zupełne (np. Papież Urban II na synodzie klermonckim w roku 1095 udzielił go krzyżowcom).

Kościół zaczął coraz więcej udzielać łask i wiązać je z pobożnymi czynami, nawiedzeniami świętych miejsc itp. **Zawsze jednak nauczał, że odpust nie jest darowaniem grzechów, bo tego dostępuje się jedynie przystępując do sakramentalnej spowiedzi, lecz – darowaniem kar za grzechy.** Odpust ma zatem niższą wartość niż sakramenty, które są widzialnymi znakami niewidzialnej łaski Bożej.

Ofiarowanie odpustów za zmarłych, **nie oznacza jednakże, że Papież czy biskup jest w stanie, według swej woli, uwolnić dusze z czyśćca.** Wierzymy, że ofiarując odpust za zmarłych, wypraszamy szczególne łaski Boga za wstawiennictwem całego Kościoła – tak żyjących jak i zmarłych będących już w Niebie.

Praktyka odpustów upowszechniła się bardzo w Kościele średniowiecznym do tego stopnia, że wiele modlitw, nabożeństw, medalików, figurek itp. miało przypisane odpusty. Wynikało to głównie z chęci Kościoła, aby udzielać jak najwięcej łask. Z czasem niestety praktyki te (jak np. pobożne ucałowanie krzyżyka) stały się magicznymi rytuałami, do których prosty lud przywiązywał więcej znaczenia niż do sakramentów. Pojawili się też różnego rodzaju naciągacze, niestety także duchowni, którzy uczynili z odpustów „towar” (np. znany w XVI w. dominikanin Tetzl, którego nadużycia spowodowały wystąpienie Lutera). Odpowiedzią na te nadużycia była Reformacja oraz Sobór w Trydencie. Dzięki Soborowi wiele z nich zostało zlikwidowanych.

Sprawą odpustów zajmowano się wiele i w wieku XX. Do niedawna można było uzyskać określoną ilość dni odpustu za spełnienie określonej pobożnej czynności.

Zmienił to Papież Paweł VI **konstytucją apostolską Indulgentiarum Doctrina** z 1 stycznia 1967 r. W miejsce przeliczania odpustu na dni, wprowadził on rozróżnienie na odpusty zupełne i częściowe. W konstytucji tej umieścił ściśle określone warunki zyskania odpustu.

Obecnie w Kościele obowiązuje nowy wykaz odpustów **Enchiridion Indulgentiarum z 16 lipca 1999 r.**, ogłoszony przez Stolicę Apostolską. Wylicza on możliwości otrzymania odpustów zupełnych i niezbędne to tego warunki, takie jak na przykład poświęcenie się rodziny Najświętszemu Sercu Pana Jezusa; odbycie trzydniowych rekolekcji; pobożne przyjęcie błogosławieństwa Urbi et orbi, nawet jeśli ma to miejsce przez radio czy TV.

Nowością jest odpust za „publiczne świadectwo wiary w określonych sytuacjach codziennego życia, jak częste przystępowanie do sakramentów, włączenie do form życia wspólnotowego przejawów wiary i apostołatu, przepowiadaniem słowem i uczynkiem chrześcijańskiego zbawienia osobom oddalonym od wiary”. Może to wyrazić się np. poprzez modlitwę przed posiłkiem w publicznej jadłodajni, czy uczynienie znaku krzyża, kiedy przechodzi się obok kościoła itp.

OGÓLNE UWAGI O ODPUSTACH

Kodeks Prawa Kanonicznego (kan. 992) i Katechizm Kościoła Katolickiego (n. 1471) definiują odpust następująco:

«Odpust jest to darowanie przed Bogiem kary doczesnej za grzechy, zgładzone już co do winy. Dostępuje go chrześcijanin odpowiednio usposobiony i pod pewnymi, określonymi warunkami, za pośrednictwem Kościoła, który jako szafarz owoców odkupienia rozdaje i prawomocnie przydziela zadośćuczynienie ze skarbcza zasług Chrystusa i świętych».

Ogólnie rzecz biorąc, uzyskanie odpustów wymaga spełnienia określonych warunków i wykonania określonych dzieł.

Aby uzyskać odpust zupełny lub częściowy, wierny powinien być – przynajmniej przed wykonaniem ostatnich czynności związanych z dziełem odpustowym – w stanie łaski uświęcającej.

Odpust zupełny można uzyskać tylko jeden raz dziennie. Aby go jednak otrzymać, wierny musi być w stanie łaski uświęcającej, a ponadto powinien:

- wzbudzić w sobie wewnętrzną postawę całkowitego oderwania od grzechu, także powszedniego;
- wyznać grzechy, przystępując do spowiedzi sakramentalnej;
- przyjąć Komunię św. (oczywiście lepiej jest uczynić to uczestnicząc we Mszy św.; jednakże dla uzyskania odpustu, wymagane jest tylko przyjęcie Komunii św.);
- pomodlić się zgodnie z intencjami Ojca Świętego.

Wskazane jest, ale nie konieczne, aby przystąpić do spowiedzi sakramentalnej, a zwłaszcza do Komunii św. i pomodlić się w intencjach papieskich w tym samym dniu, w którym dokonuje się dzieła związanego z odpustem; wystarczy jednak, jeśli dopełni się

tych pobożnych obrzędów i modlitw w okresie kilkunastu (około 20) dni przed lub po dziele odpustowym.

Wybór modlitwy do odmówienia w intencjach papieskich pozostawia się wiernym, ale zaleca się «Ojcze nasz» i «Zdrowaś Maryjo». Dla uzyskania kilku odpustów zupełnych wystarczy jedna spowiedź sakramentalna, ale dla każdego z osobna wymagana jest Komunia św. i modlitwa w intencjach papieskich.

W przypadku osób, którym rzeczywiste przeszkody uniemożliwiają spełnienie przepisanych dzieł i warunków, spowiednicy mogą je zmienić (oczywiście nie dotyczy to obowiązku wyrzeczenia się grzechu, także powszedniego – jeśli brakuje pełnej tego rodzaju dyspozycji, albo nie zostaną spełnione wyliczone warunki, wtedy odpust będzie tylko częściowy).

Odpusty można zawsze uzyskać:

- dla samego siebie
- dusz osób zmarłych

NIE można natomiast uzyskać ich dla innych osób żyjących na ziemi.

Wyjaśnienia zaczerpnięto z Dokumentu opublikowanego w Rzymie, w siedzibie Penitencjarii Apostolskiej, 29 stycznia 2000 r., który podpisał kard. William Wakefield Baum – Penitencjariusz Większy oraz Luigi de Magistris, biskup tytularny miasta Nova Regens.

ODPUSTY CZĄSTKOWE I ZUPEŁNE ORAZ DZIEŁA Z NIMI ZWIĄZANE

Odpustami są czynności wiernych, w wielu wypadkach łączące się z jakimś miejscem (np. kościołem) lub z rzeczą (np. różańcem).

Odpust jest cząstkowy albo zupełny, zależnie od tego, czy uwalnia od kary doczesnej należnej za grzechy w części lub w całości. Odpust cząstkowy jest oznaczany bez określania dni lub lat. Kryterium miary tego odpustu stanowi wysiłek i gorliwość z jaką ktoś wykonuje dzieło obdarzone odpustem cząstkowym. Mianowicie zyskującemu odpust Kościół przydziela ze swego skarbcza tyle darowania kary doczesnej, ile on sam jej otrzymuje przez wykonanie dobrej czynności. Stąd tym więcej będzie darowania, im więcej gorliwości okaże osoba zyskująca odpust.

Nikt nie może przekazywać innym osobom żyjącym odpustów, jakie sam zyskuje. Odpusty zarówno cząstkowe jak i zupełne mogą być zawsze ofiarowane za zmarłych na sposób wstawiennictwa.

Wierni mogą uzyskać odpust zupełny wypełniając warunki określone wyżej i następujące dzieła obdarzone odpustem:

- adoracja Najświętszego Sakramentu trwająca przynajmniej pół godziny,
- pobożne przyjęcie – choćby tylko przez radio – Błogosławieństwa Papieskiego udzielanego Miastu i Światu,
- nawiedzenie cmentarza w dniach od 1 do 8 listopada połączone z modlitwą – choćby tylko w myśli – za zmarłych (odpust ten może być ofiarowany tylko za dusze w czyśćcu cierpiące), w pozostałe dni – odpust cząstkowy,
- pobożny udział w obrzędzie liturgicznym w Wielki Piątek i ucałowanie krzyża,
- udział w ćwiczeniach duchowych trwających przynajmniej przez trzy dni,
- w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła, każdy kto pobożnie używa przedmiotu religijnego (krzyża, różańca, szkaplerza, medalika) poświęconego przez Papieża lub Biskupa i w tym dniu odmówi Wyznanie Wiary,
- wysłuchanie w czasie misji kilku kazań i udział w uroczystym ich zakończeniu,
- przystąpienie po raz pierwszy do Komunii św. lub udział w takiej pobożnej ceremonii,
- odprawienie pierwszej Mszy św. lub pobożne uczestnictwo w niej,
- odmówienie różańca w kościele, w rodzinie, we wspólnocie zakonnej (należy odmówić przynajmniej jedną część, jednakże pięć dziesiątek w sposób ciągły, z modlitwą ustną należy połączyć pobożne rozważanie tajemnic, w publicznym odmawianiu tajemnice winne być zapowiadane zgodnie z zatwierdzoną miejscową praktyką, w odmawianiu prywatnym wystarczy, że wierny łączy z modlitwą ustną rozważanie tajemnic);

- odnowienie przez kapłana w 25- 50- 60-lecie święceń kapłańskich postanowienia wiernego wypełniania obowiązków swego powołania; uczestniczenie w Mszy św. jubileuszowej,
- czytanie Pisma św. z szacunkiem należnym słowu Bożemu, przynajmniej przez pół godziny,
- sprawowanie i uczestnictwo we Mszy Św. prymicyjnej,
- pierwsza Komunia św. – uczestniczący pierwszy raz i ci, którzy pobożnie uczestniczą,
- nawiedzenie kościoła, w którym trwa Synod diecezjalny i odmówienie tam „Ojcze nasz” i „Wierzę”,
- odmówienie w sposób uroczysty hymnu „Przed tak wielkim Sakramentem” - w Wielki Czwartek i w uroczystość Bożego Ciała
- odmówienie modlitwy: „Oto ja, o dobry i najśodszy Jezu” – po Komunii św., przed obrazem Jezusa Chrystusa – w każdy piątek Wielkiego Postu i w Wielki Piątek, pozostałe dni odpust cząstkowy,
- publiczne odmówienie aktu: „O Jezu Najśodszy, Odkupicielu” (akt poświęcenia rodzaju ludzkiego Chrystusowi Królowi) - w uroczystość Jezusa Chrystusa, Króla Wszechświata, pozostałe dni odpust cząstkowy,
- publiczne odmówienie aktu: „O Jezu Najśodszy (akt wynagradzania)” – w Uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, pozostałe dni odpust cząstkowy,
- publiczne odmówienie hymnu „Ciebie Boże wielbimy” - w ostatnim dniu roku,
- publiczne odmówienie hymnu „Przybądź Duchu” - w Nowy Rok i w Zesłanie Ducha Świętego,
- pobożne odprawienie Drogi Krzyżowej (przed stacjami prawnie erylowanymi, połączone z rozważaniem Męki i Śmierci Chrystusa i przechodzeniem od stacji do stacji; w publicznym odprawianiu wystarczy przechodzenie prowadzącego),
- pobożne nawiedzenie kościoła w święto tytułu i dnia 2 sierpnia (odpust Porcjunkuli) i odmówienie „Ojcze nasz” i „Wierzę”,
- pobożne nawiedzenie kościoła lub ołtarza w dniu jego konsekracji i odmówienie „Ojcze nasz” i „Wierzę”,
- pobożne nawiedzenie jednej z czterech patriarchalnych bazylik rzymskich (św. Piotra, św. Pawła za Murami, Matki Boskiej Większej, św. Jana na Lateranie) i odmówienie tam Ojcze nasz i Wierzę – w święto tytułu, jakiegokolwiek święto nakazane, raz w roku w innym dniu, wybranym przez wiernego,
- pobożne nawiedzenie kościoła w Dniu Zadusznym i odmówienie „Ojcze nasz” i „Wierzę” (odpust ten może być ofiarowany tylko za dusze w czyśćcu cierpiące),

- pobożne nawiedzenie kościoła lub kaplicy zakonnej w święta Założyciela i odmówienie „Ojciec nasz” i „Wierzę”,
- udział w czynności świętej, której przewodniczy wizytator w czasie odbywania wizytacji pasterskiej,
- odnowienie przyrzeczeń chrztu św. w czasie nabożeństwa Wigilii Paschalnej lub w rocznicę swego chrztu, w innym czasie i miejscu – odpust cząstkowy,
- udział w świętych czynnościach sprawowanych w kościołach stacyjnych w Rzymie w określonych dniach roku zaznaczonych w Mszałe Rzymskim,
- pobożne przyjęcie błogosławieństwa Urbi et orbi, nawet jeśli ma to miejsce przez radio czy TV.
- w momencie śmierci, o ile nie ma kapłana, który udzieliłby sakramentów i błogosławieństwa papieskiego, o ile wierny miał za życia zwyczaj odmawiania jakichkolwiek modlitw (w tym wypadku wymieniony warunek zastępuje trzy zwyczajne warunki uzyskania odpustu zupełnego), dla uzyskania tego odpustu należy posłużyć się krucyfiksem lub krzyżem.

Odpusty zatwierdzone dla Polski:

- uczestnictwo w nabożeństwie Gorzkich żalów jeden raz w okresie Wielkiego Postu
- pobożne nawiedzenie bazyliki mniejszej w jednym z dni: święto tytułu, uroczystość Piotra i Pawła (29cze), jeden raz w ciągu roku, w dniu określonym wg. uznania

Inne, znane akty pobożności, związane z odpustem częściowym, to m.in. :

- pobożne przeżegnanie się i odmówienie: „W imię Ojca..”,
- nawiedzenie Najświętszego Sakramentu,
- udział w nauczaniu lub uczeniu się nauki chrześcijańskiej,
- słuchanie kazania,
- czytanie Pisma Św.
- odprawieniu modlitwy myślniej (rozmyślania),
- odmówienie modlitw: aktu żalu za grzechy; akt komunii duchowej, Adoro Te, devote; Aniele Boży; Anioł Pański/Królowo Nieba; Duszo Chrystusowa; Składu Apostolskiego; Magnifikat; św. Bernarda; Witaj Królowo; Wieczny odpoczynek; Przyjdź Duchu Święty, napełnij serca Twoich wiernych; Te Deum, Veni Creator,
- odmówienie litanii: do Najświętszego Imienia Jezus, do Najświętszego Serca Pana Jezusa, do Najdroższej Krwi Chrystusa Pana, Loretańskiej do Najświętszej Maryi Panny, do św. Józefa, do Wszystkich Świętych